

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18.12.1965, sp. zn. 4 Cz 157/65, ECLI:CZ:NS:1965:4.CZ.157.1965.1

Číslo: 16/1966

Právní věta: Spolubydlení rodičů nevyklučuje úpravu podle § 50 zák. o rod., nesoužití rodičů nemusí ve všech případech zakládat povinnost soudu rozhodovat o úpravě poměrů nezletilého dítěte. V řízení týkajícím se péče o nezletilé děti může být též použito předběžného opatření; je ovšem třeba pečlivě uvážit, zda jsou splněny pro takové opatření všechny zákonné podmínky.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 18.12.1965

Spisová značka: 4 Cz 157/65

Číslo rozhodnutí: 16

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Předběžná opatření, Řízení před soudem, Výchova dítěte

Předpisy: 94/1964 Sb. § 50 99/1963 Sb. § 6

§ 102

§ 120

§ 132

§ 74

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rodiče nezletilce jsou manžely; rozvodové řízení k návrhu otce probíhá u obvodního soudu pro Prahu 2 a není dosud skončeno.

Řízení jen ohledně nezletilce bylo zahájeno ještě před podáním návrhu na rozvod manželství k podnětu otce, který požádal soud, aby nezletilec byl do ukončení rozvodového řízení svěřen do výchovy jeho rodičů F. a M. M. Svůj návrh odůvodňoval neshodami v manželství účastníků a jejich nepříznivými důsledky na zdravotní stav nezletilce. Výchovné prostředí u prarodičů by bylo naopak pro jeho výchovu příznivé. Ostatně matka též tohoto prostředí využívala, neboť po několik týdnů před vánočními roku 1964 nezletilce u těchto prarodičů o své vůli umístila.

Matka nesouhlasila s opatřením zamýšleným otcem a naopak navrhla, aby nezletilec byl svěřen do její výchovy. O dítě bylo dosud bez větších závad pečováno v rodinném prostředí a není proto žádného důvodu, aby matka byla výchovného vlivu na dítě zbavena.

Obvodní soud pro Prahu 2 provedl obsáhlé důkazní řízení, zejména výslechem řady svědků, zprávami

zdravotnických a školských orgánů a vyšetřeniím orgánů péče o mládež. Dokazování však neukončil rozhodnutím ve věci samé, nýbrž vydáním usnesení, jímž předběžným opatřením svěřil nezletilce do výchovy prarodičů M. a F. M. Uvedené rozhodnutí odůvodnil soud prvého stupně tím, že poměry mezi rodiči nejsou uspořádané, jsou dokonce napjaté, což nemá dobrý vliv na nezletilce. V zájmu dítěte proto odpovídá jeho dočasné umístění u prarodičů, tedy v jiném výchovném prostředí, které bude pro něho klidnější a pro celkový jeho vývoj příznivější.

Městský soud v Praze, který rozhodoval k odvolání matky, rozhodnutí soudu prvého stupně potvrdil. Převzal v podstatě důvody soudu prvého stupně a shodně vyslovil názor, že svěřenií dítěte do výchovy prarodičů je za dané situace správné, neboť odpovídá zájmu nezletilce a je v jeho prospěch. Odvolací soud v důvodech ještě výslovně uvádí, že předběžným opatřením není nijak dotčena možnost rodičů po skončení rozvodového řízení o nezletilce osobně pečovat a rovněž tak zajišťovat jeho výchovu. Bude to však možné, podle názoru odvolacího soudu, teprve tehdy, až se osobní poměry rodičůlepší, zejména vyřešením rozvodového sporu.

Nejvyšší soud rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona, podané generálním prokurátorem, že uvedenými rozhodnutími soudů obou stupňů byl porušen zákon a že se zrušují.

Z odůvodnění:

Podle § 50 odst. 1 zák. č. 94/1963 Sb., o rodině, upraví soud i bez návrhu práva a povinnosti rodičů k nezletilci, jestliže tito nežijí spolu. Pokud jde o vyživovací povinnost, je obdobná úprava obsažena v § 86 odst. 1 zák. o rod.; pouze ohledně vyživovací povinnosti je možno postupovat stejným způsobem, žijí-li rodiče spolu, avšak jeden z nich neplní dobrovolně své povinnosti k nezletilému dítěti.

Bylo tedy povinností soudu především zjišťovat, zda byla v daném případě dána podmínka pro použití § 50 odst. 1 zák. o rod., tj. zda rodiče nezletilce spolu nežili. Tuto podmínku však soudy přes jinak obsáhle provedené zjišťování vůbec nezkoumaly a vycházely bez dalšího z toho, že tato podmínka je splněna. Uvedené pochybení bylo zřejmě ovlivněno i tou skutečností, že brzy po zahájení řízení o úpravu poměrů nezletilce došlo k podání návrhu o rozvod manželství rodičů a soudy měly za to, že ještě před rozhodnutím o rozvodu manželství bude nutno upravit prozatímně poměry nezletilce.

Z obsahu spisu se jako nesporné podává, že rodiče nezletilce žili a stále žijí ve společné domácnosti a že až do počátku května 1965 žil s nimi i nezletilec. Tehdy byl otcem proti vůli matky odvezen k prarodičům. Povinností soudů bylo proto blíže zjišťovat skutečnosti, které by objasnily základní podmínkou řízení shora již uvedenou, tj. faktické nesoužití rodičů. Přitom je ovšem třeba uvážit, že spolužití a spolubydlení nejsou pojmy totožné a že spolubydlení rodičů nemusí ještě vylučovat úpravu podle § 50 zák. o rod.

Podle § 102 o. s. ř. může soud po zahájení řízení nařídit předběžné opatření, je-li třeba zatímně upravit poměry účastníků. Podrobněji je pak institut předběžného opatření upraven v § § 74 a násl. o. s. ř. (ani soud prvního stupně ani soud odvolací ve svých rozhodnutích neodkazují na příslušný právní předpis). V řízení, týkajícím se péče o nezletilé děti, může být též použito předběžného opatření, je však třeba uvážit, zda jsou pro toto opatření splněny zákonné podmínky.

Rozhodnutí o předběžném opatření není sice prejudiciální pro konečnou úpravu poměrů nezletilce, avšak nelze pominout důsledky plynoucí ze skutečnosti, že nezletilec byl v daném případě svěřen do prostředí, byť jinak pro jeho výchovu naprosto příznivého, které nezletilce rodičům, zejména pak matce, odcizí. Soudy neměly při vyslovování předběžného opatření pustit se zřetele, že při konečném rozhodování bude nutno respektovat základní principy, na nichž je založen zákon o rodině a mezi něž patří též skutečnost, že to jsou rodiče, kteří mají rozhodující úlohu ve výchově dětí (§ 32 odst. 1 zák. o rod.) a že ti také společností za výchovu dítěte odpovídají (§ 33 odst. 1 zák. o rod.). Jen tam, kde by

to vyžadoval zájem dítěte, mohl by je soud svěřit do výchovy jiného občana než rodiče (§ 45 odst. 1 zák. o rod.). K takovému závěru by musel ovšem soud provést velmi důkladné zjišťování o osobách obou rodičů, o jejich výchovných schopnostech a možnostech se zřetelem k věku nezletilce a s přihlédnutím k tomu, že matka má zpravidla k nezletilci útlého věku bližší vztah a lepší výchovné a citové předpoklady než otec, a že pokud je řádnou pracující ženou, schopnou zajistit v dalších letech také výchovu dítěte v podobném duchu, je zpravidla v zájmu dítěte, aby jí dítě bylo svěřeno do výchovy (viz směrnice pléna Nejvyššího soudu z 29. 6. 1962, Pls 2/62).

Je proto nutno přisvědčit stížnosti pro porušení zákona, že dosavadní skutková zjištění nedávala soudům podklady pro závěr, který byl vysloven a že i předběžné opatření ve věcech výchovy nezletilých dětí musí být vydáváno velmi uváženě a po bedlivém zkoumání všech důsledků, které mohou ve vztahu mezi rodiči a dítětem nastat. Právem též stížnost pro porušení zákona vytýká, že povinností obvodního soudu pro Prahu 2 bylo především pokračovat bez průtahů v rozvodovém řízení a řešení poměrů mezi rodiči přispět i k vyřešení poměrů nezletilého dítěte.

Vysloveným předběžným opatřením vytvořily totiž soudy situaci, kdy je především matka vyloučena z možnosti péče o výchovu svého dítěte, ačkoliv z dosavadních provedených zjištění neplyne, že by byly dány důvody pro takové opatření. Soudy měly především k tvrzením rodičů, resp. otce, o neblahých důsledcích manželských neshod na výchovu nezletilce, zaujmout obezřetnější stanovisko, jednotlivá rozporná tvrzení si ověřit a získat tak zcela objektivní pohled na vztah mezi rodiči a dítětem, který je v tomto řízení řešen. Nelze přirozeně vyloučit, aby v případech, kdy vztah mezi rodiči je vážně narušen a kdy se to projevuje již na výchově nezletilce, došlo k předběžnému umístění nezletilce mimo rodinné prostředí. Vždy však by muselo jít o takové prostředí, které by mohlo zaručit, že by se pobytem dítěte nezměnilo nic na jeho vztahu k oběma rodičům.

Proto soudy obou stupňů, pokud vyslovily předběžným opatřením umístění nezletilce u příbuzných jednoho z rodičů a to dokonce v místě velmi vzdáleném od bydliště matky i otce, porušily zákon v ustanovení § § 6, 74 odst. 1, 2, § § 102, 120, 132 o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 50 zák. o rod.